

Az alázat

Az alázat a kereszténység egyik alapfogalma. Jézus többször is mondta: ha „valaki felmagasztalja magát, az megaláztatik, és aki megalázza magát, felmagasztaltatik.” Ez a tanulsága például annak a példabeszédnek, melyben a farizeus a templomban hálát ad Istennek azért, mert ő nem olyan rossz, mint a többi ember, a vámos viszont irgalomért könyörög a bűnei miatt. „Mondom nektek, hogy ez megigazultan ment haza, az nem” – tette hozzá Jézus. (Lásd: Lukács 18,10-14.)

Szent Jakab levelében olvashatjuk: „Alázkodjatok meg az Isten hatalmas keze alatt, hogy annak idején megdicsőítsen benneteket.” (5. fejezet, 6. vers) Megdicsőít: ez azt jelenti, hogy (a végső elszámolásnál, ha méltóknak bizonyultunk rá) részesít majd saját dicsőségében.

Miután a reneszánsz korban Európa újra felfedezte a régi görögöket, megelevenedtek egyes fogalmak ókori képzetei, és az alázatot újra emberi gyengeségnek kezdték tekinteni. Ma, az egyéni „önmegvalósítás” kultuszának idején, sokat beszélnek az emberi méltóságról, és az alázat minden elképzelhető megjelenési formáját szégyenletes megalázkodásnak, önmagunkról való lemondásnak, lényünk megcsonkításába való beleegyezésnek szokás tartani.

Valóban ilyen-e az alázat?

Számos nyelvben a fogalmat jelölő szó jórészt a szerény, az engedelmes, a tiszteletteljes kifejezések és rokonaik értelmét is hordozza. A *Magyar értelmező kéziszótár* sokkal egyértelműbben határozza meg a jelentését: „Az a magatartás, amelyben valaki függőségének és jelentéktelenségének tudata fejeződik ki. / Ezt tükröző tiszteletadás.”

A főnökeinktől való függőség tudata ma sem vesztette el az aktualitását, noha annak alázatoskodással való kifejezése nagyrészt kiment a divatból. A hatalmunkat is (ha jól felmérjük a dolgot) elenyészőnek vagy akár nem létezőnek tarthatjuk befolyásos személyekéhez viszonyítva, de arról szó sincs, hogy emberileg is jelentéktelennek éreznék magunkat. Ha körülnézünk, nemigen találunk olyan valakit, aki mellett valamely területen egyáltalán ne tudnánk megállni a helyünket. A fogalom reális léte ezért attól függ, hogy találunk-e olyan lényt, akivel szemben a jelentéktelenség érzése, tudata indokolt lehet.

Ilyen lény csak egy van: Isten. Az Ő akaratából vagyunk, a hatalmának köszönhetjük, hogy élünk, hogy egyáltalán létezzünk. Korlátlan Úr fölöttünk, de csak a gonoszoknak és a hitványoknak van igazán okuk félni Tőle, mert szeret bennünket. Hiszen miértünk teremtette az egész mindenséget. Hozzá viszonyítva eredendően semmik vagyunk, mégis azt kívánja, hogy társaivá legyünk. Erre nem kényszerít minket. Szabad akaratunkkal dönthetjük el, hogy mi is így akarjuk-e. Eredendő emberi hivatásunk, hogy eljussunk ahhoz, akivel szemben az alázat nem megalázkodás, hanem a Hozzá való reális viszonyunk beismerése.

Mi, emberek, mégis azt hisszük, hogy a megalázkodás ellen lázadunk büszkén, amikor szabad akaratunkkal, ezzel a Tőle kapott felbecsülhetetlen ajándékkal, gyarló énünket, emberi méltóságnak kinevezett kicsinyes öntetszergésünket helyezük életünk középpontjába. Kétségtelenül ebből ered a magukat egyébként vallásosnak valló emberek „modernnek” vélt magatartása, amely az Istennel szembeni tisztelet külső megnyilvánulásait még a templomban is korlátozni igyekezik. A göteborgi svéd katolikus misén például mindig akad egy-két ember, aki nem fűzi össze az ujjait, mint ahogy a többség szokta bármely keresztény istentiszteleten, hanem terpeszben állva összefonja a karjait. Lehet, úgy hiszik, ez így illik. Ha bármelyikük bemenne valamely felsőbb főnökéhez, biztosan nem merne így megállni előtte. De Isten előtt a templomban igen.

Jézus az elfogatása estéjén *térdre borult*, és úgy imádkozott az Atyához. Mint egész életével, ezzel a cselekedetével is az alázat példáját mutatta nekünk. Szent Pál filippiekhez írt

levele szerint Isten akarata, hogy „Jézus nevére *hajoljon meg minden térd*¹ a mennyben, a földön és az alvilágban, s minden nyelv hirdesse az Atyaisten dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr” (3. fejezet, 10-11. versek). Ma a keresztény templomok jelentős részében mégis térdeplők helyett csak ferde lábtartók vannak a padokban. Úgy látszik, a mi térdünk nem hajlik Isten előtt.

Természetesen nem ez a legrosszabb. Hiszen mily sokan vannak, akik a Teremtőt teljesen ki is zárnák az életükből.

Nem tudják, hogy mit cselekszenek.

Ahhoz, hogy vakon ne botorkáljunk, hogy tudatosan járjuk a magunk útját, meg kell értenünk, hol van a helyünk a teremtés rendjében. Ez az ismeret szükségszerűen alázattal tölt el bennünket, mert birtokában felismerjük, hogy a mindenség Urának segítségével nélkül képtelenek vagyunk kidobálni lelkünkben a világból felszedett felesleges kacatokot, amelyek igazi hivatásunk megtalálásában leírhatatlan tehernek bizonyulhatnak. Alázat hiányában elzárkózunk Isten elől, tőle kapott belső irányítunk nem vezérel többé, elménket hamis tartalmakkal tömögjük, és képtelenné leszünk autonóm lényként élni. A manipulált közvélemény rabságába csúszunk, irányítottakká és *tehetetlen* kiszolgáltatottakká leszünk. Énközpontú gőgünkben úgy hisszük, hogy a tagadás embervoltunk lényegi tartozéka és záloga. Pedig éppen általa embertelenedünk el, mert az igazi emberi méltóság alapja az, hogy Istenhez tartozunk. Ennek elismerése és igenlése nélkül azt építjük le, ami emberi mivoltunkban a legfontosabb.

Isten keze nyoma mindenütt ott van a világban: a természetben is és az emberi lelkekben is. Ha értő szemmel nézünk, akkor ezt látjuk is, és megerősödünk alázatunkban. Hiszen minden teremtményben a Teremtő nagyságát érzékelhetjük.

A *Magyar értelmező szótár* meghatározása értelmében tehát egyedül Istennel szemben helyénvaló az alázat. Az emberekkel való viszonyunkban – első pillantásra legalábbis úgy tűnik – a gőg ellentéte nem az alázat, hanem a *szereynység*, amely kizárja azt, hogy értékben – több-kevesebb nagyképűséggel – mások fölé helyezük magunkat, viszont nem jár együtt a jelentéktelenségünk tudatával. Szent Pálnak a filippiekhez írt levele (2. fejezet, 3. vers) azonban arra szólít: „Semmit se tegyetek vetélkedésből vagy hiú dicsőségvágyból. Inkább *mindenki alázatosan a másikat tartsa magánál kiválóbbnak.*”

A felszólítás teljesítésének nincs akadálya azokban az esetekben, amikor a másik emberről tudjuk, hogy kiválóbb nálunk, és hajlandók vagyunk ezt nyilvánosan is készséggel elismerni. Ha valakit nem ismerünk, annak bizalmat előlegezhetünk, amíg a magatartása meg nem győz bennünket az ellenkezőjéről. Még azt is feltételezhetjük róla, hogy több nálunk. De ha valakit ismerünk, és már számtalanszor bizonyosságát adta, hogy erkölcsileg nem vagyunk hitványabbak nála – hiszen bizony nem egyszer találkozunk még aljassággal is –, hogyan emelhetjük őt lelkünkben magunk fölé? Hogyan tekinthetjük kevesebbnek magunkat nála? Hogyan viselkedhetünk vele szemben – megjátszás nélkül – úgy, hogy meghajolunk értékei előtt?

De hiszen az utolsó vacsorán Jézus is megmosta a tanítványai lábát, az iskarióti Júdásét is, akiről pedig *tudta*, hogy elárulja őt.

Az igazsághoz mindig hajszálvékony út vezet. Ahhoz, hogy valamely embertársunkhoz szerető alázattal tudjunk közeledni – noha esetleg rossz véleménnyel vagyunk róla –, feltétlenül olyan teremtménynek kell tekintenünk őt, aki még nem játszotta el lelke Istennel való találkozásának a lehetőségét. Amíg élünk, Istentől kapott rendeltetésünk szempontjából semmi sem végleges és semmi sem visszafordíthatatlan. Lehet, hogy adott esetben a mi magatartásunk segítség lehet valakinek a helyes irányba forduláshoz, vagy ha már abban halad, megerősítheti őt benne.

¹ Ezen írás minden kiemelése a szerzőtől – T. K. A.

Azt mondtuk, az alázat egyedül Istent illeti. A Vele szembeni alázat jelentkezik akkor is, amikor meghajolunk minden felebarátunk *lehetséges értékei* előtt, azon esetleg még nem jelentkező lelki kincsek előtt is, amelyek a megtérés kegyelmeiben gazdag útján bárki számára elérhetők. Isten akarata az, hogy mindnyájan hozzá találjunk. Ha ennek tudata irányítja cselekedeteinket és embertársainkhoz való viszonyunkat, megadván nekik a feltehetően létező, de csak alvó rügyként rejtett (bár talán soha ki nem bomló) belső gazdagságuk miatti tiszteletet is, akkor esetleg magunk is hozzájárulhatunk szerényen a megváltás kiteljesedéséhez.

Bizony hosszú út vezet idáig. Nagy hitünk kell legyen ahhoz, hogy képesek legyünk eszerint élni. Túl gyengék vagyunk mi, mintsem hogy felsőbb segítség nélkül ezt megtehetnénk. De – mint Jézustól tudjuk – ha hittel és kitartóan kérjük, minden lelki segítséget megkapunk. Így talán képesek lennénk javítani valamit a világon, napjaink pedig a helyes életből fakadó lelki békében telnének.

2005. június